

ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ภายหลังจากการรับชมรายการวิทยุโทรทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ตามแนวคิดการมีส่วนร่วม

Satisfaction of Primary Students after Watching the Environmental Education TV Programs towards the Participation Concept

ศุภศิลาปี กุลจิตต์เจือวงศ์¹

Supasil Kuljitjuewong¹

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาภายหลังจากการรับชมรายการวิทยุโทรทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ตามแนวคิดการมีส่วนร่วม” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อการพัฒนากระบวนการและรูปแบบรายการวิทยุโทรทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา สำหรับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาและ 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ภายหลังจากการรับชมรายการวิทยุโทรทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาแบบไม่มีส่วนร่วม และมีส่วนร่วมกับการกระบวนการผลิตรายการ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อวิทยุโทรทัศน์ ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม และนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณกับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาของโรงเรียนเมธีอิมมาคูลेटคอนแวนต์ จำนวน 233 คน ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอ้างอิง ได้แก่ การทดสอบทีจากกลุ่มสัมพันธ์เดียวกัน และใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษา พบว่า กระบวนการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา ประกอบไปด้วยขั้นตอนสำคัญ คือ ก่อนการผลิตรายการ การผลิตรายการ หลังการผลิตรายการ และการมีส่วนร่วมกับการกระบวนการผลิตรายการ จากนั้น ผู้วิจัยจึงได้ปฏิบัติตามแนวทางของกระบวนการผลิตรายการ ทำให้ได้รายการ 2 รูปแบบ คือ รูปแบบรายการที่ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมกับการกระบวนการผลิต และไม่มีส่วนร่วมกับการกระบวนการผลิต

ผลการทดลองโดยเปรียบเทียบผลด้านความพึงพอใจ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจรูปแบบรายการที่ได้มีส่วนร่วมสูงกว่ารูปแบบรายการที่ไม่มีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 (Sig. = .00) ซึ่งโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.22, SD = 0.90) และเมื่อจำแนกตาม ความพึงพอใจด้านการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจด้านเนื้อหารายการ อยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} =

¹ อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด วิทยาเขตเพชรบุรี
โทรศัพท์ 032-442322 อีเมล: supasil@stamford.edu

² Full time lecturer of Liberal Arts in Stamford International University Phetchaburi Campus
Phone 032-442322 Email: supasil@stamford.edu

4.26, SD = 0.99) รองลงมา คือ ด้านการลำดับภาพ (\bar{X} = 4.25, SD = 0.93) และด้านเสียงประกอบ (\bar{X} = 4.23, SD = 0.92) ตามลำดับ

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ รายการวิทยุโทรทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา การมีส่วนร่วม

Abstract

The study of “the satisfaction of primary students after watching the environmental education TV programs with the participation concepts” is aimed to 1) develop both of the processes and forms of environmental education TV programs for primary students and 2) to compare the satisfaction of primary students after watching the environmental education TV programs between the non-participation concepts and the participation concepts with the production. The data were collected from the key informants by interview form totaling four target groups as follows: television specialists, environmental specialists, school principals, environmental teachers and primary students. Also, the quantitative data were collected from the primary students of Mary Immaculate Convent School with a total of 233 questionnaires. The quantitative data were analyzed by descriptive statistics as follows: percentage, mean and standard deviation. Also, the inferential statistics are as follows: samples t-test and content analysis with qualitative data.

The study showed that the production process of environmental education TV for the primary students consists of pre-production, production, post-production and participation in production process. Then the researcher has actualized the guideline of production process and the two program types were created as follows: the participation in production process and the non-participation in production process.

The results by comparing the satisfaction showed that the program with the student participation was higher than the program with the student non-participation at a significant statistical level of .05. (Sig. = .00) Overall, the student satisfaction with program participation was in the highest level (\bar{X} = 4.22, SD = 0.90) and dividing into the production satisfaction was found that the content satisfaction was in the highest level (\bar{X} = 4.26, SD = 0.99), picture editing (\bar{X} = 4.25, SD = 0.93) and sound editing (\bar{X} = 4.23, SD = 0.92) respectively.

Keywords: Satisfaction, The environmental education TV programs, Participation

บทนำ

สื่อวิทยุโทรทัศน์นับได้ว่าเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่ทำให้สาระและความบันเทิงกับผู้ชม ด้วยคุณลักษณะเฉพาะทางกายภาพของสื่อที่มีทั้งภาพเคลื่อนไหว เสียงประกอบ และเทคนิคพิเศษ จึงทำให้สื่อวิทยุโทรทัศน์สามารถเข้าถึงผู้ชมได้ทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กหรือเรียนที่มักจะเลือกเปิดรับสื่อวิทยุโทรทัศน์เพื่อสร้างความบันเทิงให้กับตน ผ่านรูปแบบรายการต่างๆตามที่ตนสนใจได้อย่างอิสระจึงทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างในการเปิดรับสื่อวิทยุโทรทัศน์มากที่สุด และเป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมสูงสุดในครอบครัว (สุชาติา โรจนฤทธิพิเชษฐ์, 2554: 58)

เพื่อให้รายการวิทยุโทรทัศน์เป็นเครื่องมือในการช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาของนักเรียนได้อย่างเหมาะสม เนื้อหารายการที่เหมาะสมกับนักเรียนจึงควรเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โครงการศึกษาและเฝ้าระวังสื่อเพื่อสุขภาพของสังคม, 2552: 26-27) โดยจะช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ปลูกฝังทัศนคติ และเสริมสร้างแนวทางการปฏิบัติตนต่อสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม ประกอบกับสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันได้ขยายขอบเขตของปัญหาอย่างเด่นชัด และรุนแรงมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เรื่องใกล้ตัวไปจนกระทั่งปัญหาใหม่ๆ (กาญจนา แก้วเทพ และศรีธรรม์ โรจนสุพจน์, 2556: 10) ดังนั้นหากนักเรียนรับชมเนื้อหารายการด้านสิ่งแวดล้อมนอกจากจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาอย่างเหมาะสมแล้ว ยังเป็นการปลูกฝังแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อมให้กับนักเรียนที่จะช่วยกำหนดแนวทางการปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม

การจะก่อให้เกิดผลดังกล่าวได้นั้น ผู้ผลิตรายการควรสร้าง “ความพึงพอใจ” ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนภายหลังจากการรับชมรายการทั้งนี้เพราะว่า ความพึงพอใจเป็นปัจจัยในการสะท้อนความชื่นชอบองค์ประกอบต่างๆที่ปรากฏใน

รายการ อาทิ เนื้อหา รูปแบบการนำเสนอ เวลา และผู้แสดง ซึ่งเป็นความสุขที่เกิดขึ้นเมื่อนักเรียนได้รับการตอบสนองตามที่ตนต้องการ (กนกกรส วงษ์เล็ก, 2551: 7) โดยหากนักเรียนเกิดความพึงพอใจแล้วก็มีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดการติดตามรับชมรายการได้อย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้ผลิตรายการในการสร้างสรรค์รายการที่จะช่วยสร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้นภายหลังการรับชมของนักเรียน โดยองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งที่สามารถก่อให้เกิดความพึงพอใจได้ คือ การมีส่วนร่วมกับการกระบวนการผลิตรายการ (ศุภศิลป์ กุลจิตต์เชื้อวงศ์, 2557: 20) ซึ่งผลของการมีส่วนร่วมนั้นจะทำให้ผู้ผลิตรายการได้ทราบความต้องการที่แท้จริงของนักเรียน และสามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาพัฒนารายการเพื่อให้นักเรียนในฐานะผู้ชมเกิดความพึงพอใจได้ จากที่มาและความสำคัญดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาภายหลังการรับชมรายการวิทยุโทรทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ตามแนวคิดการมีส่วนร่วมกับการกระบวนการผลิตรายการ” เพื่อให้กระบวนการและรายการที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ช่วยสร้างความพึงพอใจในการรับชมรายการให้กับนักเรียน และให้รายการด้านสิ่งแวดล้อมเป็นเครื่องมือในการช่วยพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนากระบวนการและรูปแบบรายการวิทยุโทรทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา สำหรับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา และ 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาภายหลังการรับชมรายการวิทยุโทรทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาแบบไม่มีส่วนร่วม และมีส่วนร่วมกับการกระบวนการผลิตรายการ

ขอบเขตของการวิจัย

1. พื้นที่การศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะโรงเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาที่เข้าร่วมการประกวด “โรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา” ครั้งที่ 2 ปีพ.ศ. 2555 ของสมาคมสิ่งแวดล้อมศึกษาแห่งประเทศไทย จำนวน 1 โรงเรียนได้แก่ โรงเรียนเมธีอิมมาคุเลตคอนแวนต์

2. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนสิงหาคม-ตุลาคม พ.ศ. 2557

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. นักเรียนระดับประถมศึกษา (Elementary school) หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ของโรงเรียนโรงเรียนเมธีอิมมาคุเลตคอนแวนต์

2. สิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Education) หมายถึง แนวทาง หรือวิธีการที่ทำให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่มีจิตสำนึกความตั้งใจที่มุ่งมั่นจะรักษาและพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน รวมทั้งปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหรือส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

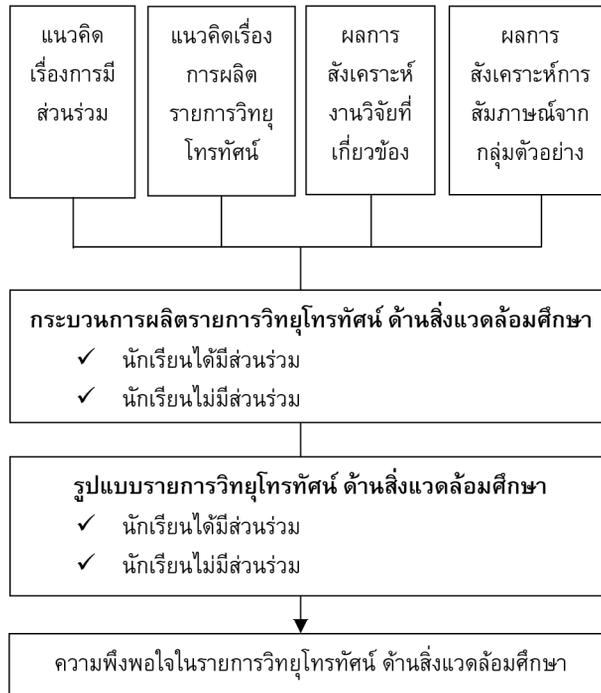
3. รูปแบบรายการ (Program Planning) หมายถึง ลักษณะการนำเสนอรายการวิทยุโทรทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา สำหรับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมตลอดทั้งรายการ ซึ่งประกอบไปด้วย 2 รูปแบบ คือ รูปแบบรายการที่ให้ผู้ชมได้มีส่วนร่วม และรูปแบบรายการที่ผู้ชมไม่มีส่วนร่วม

4. กระบวนการผลิตรายการ (Process Production) หมายถึง กระบวนการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา สำหรับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา ประกอบไปด้วยกระบวนการผลิตที่ให้ผู้ชมได้มีส่วนร่วม และกระบวนการผลิตที่ผู้ชมไม่มีส่วนร่วม

วิธีการศึกษา

ในการศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาภายหลังจากการรับชมรายการวิทยุโทรทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ตามแนวคิดการมีส่วนร่วม” ใช้วิธีการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยใช้รายการวิทยุโทรทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นเป็นเครื่องมือในการทดลอง จำนวน 2 รายการ ได้แก่ รายการที่ให้นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกระบวนการผลิต และรายการที่นักเรียนไม่มีส่วนร่วมกับกระบวนการผลิต และได้ทำการตรวจสอบคุณภาพของรายการก่อนนำไปใช้จริง ใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง และใช้แบบสอบถามในการประเมินด้านความพึงพอใจในรายการ ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือทั้งด้านความถูกต้องเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเที่ยงตรง (Reliability) จากนั้นจึงนำไปทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาของโรงเรียนเมธีอิมมาคุเลตคอนแวนต์ จำนวน 233 ชุด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ผล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติทดสอบที (t-test) จากกลุ่มสัมพันธ์เดียวกัน (Pair-Sample t-test) โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จรูป จากนั้นจึงทำการสรุปและอภิปรายผลการศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1: กรอบแนวคิดในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่

1. โรงเรียนที่ศึกษา ผู้วิจัยได้คัดเลือกเฉพาะโรงเรียนที่เข้าร่วมการประกวดโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา ครั้งที่ 2 ปีพ.ศ. 2555 จากสมาคมสิ่งแวดล้อมแห่งประเทศไทย จำนวน 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนเมธีอิมมาคุเลตคอนแวนต์
2. ระดับชั้นประถมศึกษา คือ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ของโรงเรียนเมธีอิมมาคุเลตคอนแวนต์
3. ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารโรงเรียนในระดับสูงและยังคงดำรงตำแหน่งในปัจจุบันจำนวน 5 คนได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้จัดการโรงเรียนครูประจำชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 5 (หัวหน้าโครงการประกวดโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาปีพ.ศ. 2555)ครูผู้สอนรายวิชาวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม และ ผู้ช่วยหัวหน้าโครงการประกวดโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาปีพ.ศ. 2555

4. นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาของโรงเรียนเมธีอิมมาคุเลตคอนแวนต์ และเคยเข้าร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา เป็นหัวหน้าชมรม โครงการ หรือเคยได้รับรางวัลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา จำนวน 6 คน

5. ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ตรงด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ทั้งด้านวิชาการและด้านวิชาชีพ โดยพิจารณาจากคุณสมบัติที่เหมาะสมได้แก่ เป็น

ผู้ที่มีประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไป หรือเป็นผู้ที่มีผลงานวิจัยด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาที่ได้รับการยอมรับจากสาธารณะ เพื่อนำมาเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยจำนวน 6 คน

6. ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อวิทยุโทรทัศน์ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ตรงด้านสื่อวิทยุโทรทัศน์ ทั้งด้านวิชาการและด้านวิชาชีพ โดยพิจารณาจากคุณสมบัติที่เหมาะสมได้แก่ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านสื่อวิทยุโทรทัศน์ตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไป หรือเป็นผู้ที่มีผลงานวิจัยด้านสื่อวิทยุโทรทัศน์ที่ได้รับการยอมรับจากสาธารณะ เพื่อนำมาเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยจำนวน 6 คน

7. กลุ่มทดลอง ได้แก่ นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาของโรงเรียนเมธีอมมาคุเลตคอนแวนต์ใช้วิธีการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปของเคซี และมอแกน (Krejcie & Morgan, 1970) จำนวน 233 คน

การสุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในข้อ 7.1, 7.2 และ 7.7 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก ส่วนกลุ่มตัวอย่างในข้อ 7.3, 7.4, 7.5 และ 7.6 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ด้วยวิธีการพิจารณาจากคุณสมบัติที่เหมาะสม

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสอบถาม และ 2) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ รายการวิทยุโทรทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา รูปแบบที่นักเรียนมีส่วนร่วมและรูปแบบที่นักเรียนไม่มีส่วนร่วม

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างแบบสอบถามขึ้น จากนั้น จึงนำไปตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้สูตรการหาค่าความสอดคล้อง เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Item Objective Congruence Index) ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ระดับ 0.72 และทดสอบความเที่ยงตรง (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามไปทำการทดสอบก่อน (Try-out) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด และใช้การคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach Lee J., 1970) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาได้เท่ากับ 0.837

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ผู้วิจัยได้นำรายการวิทยุโทรทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา รูปแบบที่นักเรียนมีส่วนร่วมและรูปแบบที่นักเรียนไม่มีส่วนร่วม มาให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน ได้ตรวจสอบคุณภาพของรายการ จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา รายการ ด้านการผลิตรายการ และด้านกฎหมายและจริยธรรม จากนั้น จึงทำการปรับปรุงและพัฒนารายการให้มีประสิทธิภาพตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้จริง

ผลการศึกษา

1. การพัฒนากระบวนการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา

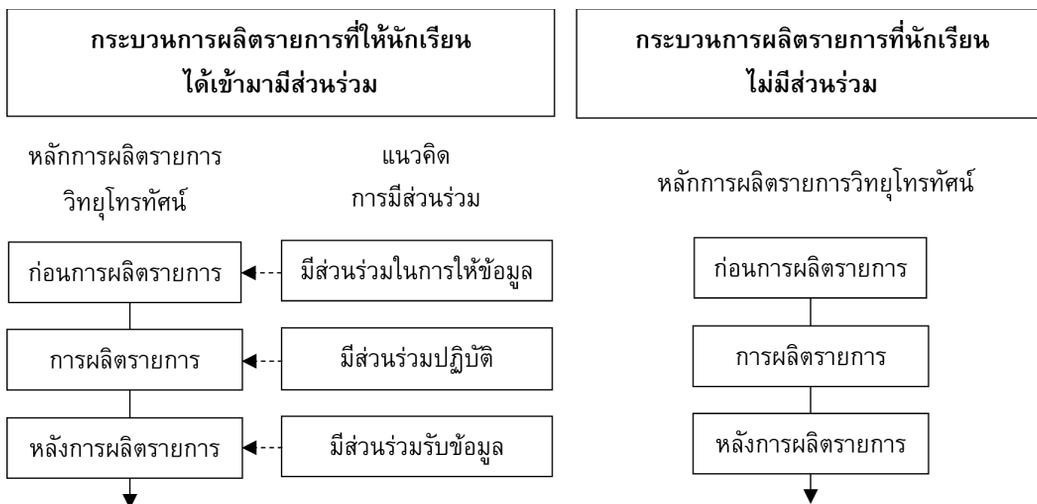
ผลการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักวิชาการด้านสื่อวิทยุโทรทัศน์ นักปฏิบัติการด้านสื่อวิทยุโทรทัศน์ นักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา นักปฏิบัติการด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนรายวิชาด้านสิ่งแวดล้อม

หรือ ผู้นำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม และ นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อนำมาสร้างเป็นกระบวนการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ที่เหมาะสมกับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาพบว่า การพัฒนากระบวนการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา ประกอบไปด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนก่อนการผลิตรายการ การผลิตรายการ และหลังการผลิตรายการ (ศิริมิตร ประพันธ์รุจิกร, 2554: 195; สุทธิ ชัตติยะ, 2555: 203) อย่างไรก็ตาม ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวคิดที่จะช่วยสนับสนุนให้รายการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น คือ การให้ผู้ชมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับรายการ โดยการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ชมนั้น จะช่วยให้ผู้ผลิตรายการเกิดความเข้าใจและความต้องการที่แท้จริงของผู้ชมกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักเรียน ซึ่งมีช่วงของอายุที่แตกต่างกับผู้ผลิตรายการอย่างมาก อาจทำให้ผู้ผลิตรายการไม่เข้าใจความต้องการของนักเรียนได้อย่างแท้จริง

สอดคล้องกับทฤษฎีของธงชัย นิลคำ (สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2556) ได้อธิบายว่า ในกระบวนการผลิตรายการด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา สำหรับนักเรียน ควรให้นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตรายการ โดยเฉพาะหากรายการนั้นมีเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น การนำนักเรียนในพื้นที่เข้ามามีบทบาทนั้นจะช่วยให้รายการนั้นดูมีชีวิตชีวา และเข้าใจในธรรมชาติและบริบทของชุมชนนั้นมากขึ้น อีกทั้งกลุ่มผู้ชมเป้าหมายที่เป็นนักเรียน เมื่อรับชมรายการที่มีนักเรียน

ร่วมแสดง ก็จะก่อให้เกิดการปฏิบัติตามได้โดยง่าย เพราะนักเรียนที่ร่วมรายการที่มีช่วงอายุใกล้เคียงกันเปรียบเสมือนผู้นำทางความคิด ที่ทำให้ผู้ชมที่เป็นนักเรียนมีแนวโน้มที่จะเกิดพฤติกรรมการปฏิบัติได้มากกว่าผู้แสดงที่เป็นผู้ใหญ่ (บุญเลิศ วงศ์โพธิ์, สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2556; จิรพลสินธุนาวา, 2556, 8 พฤศจิกายน) ด้วยวิธีการมอบหมายภารกิจด้านสิ่งแวดล้อมที่เด็กสามารถปฏิบัติได้ และให้เด็กเป็นผู้แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เป็นต้น โดยแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ให้ข้อมูล การมีส่วนร่วมกระทำ การมีส่วนร่วมรับข้อมูลข่าวสาร และการมีส่วนร่วมสนับสนุน (นรินทร์ พัฒนพงศา, 2546)

จากนั้น ผู้วิจัยได้นำมาแนวคิดดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา จำนวน 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) กระบวนการผลิตรายการที่ให้นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วม โดยให้นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกระบวนการก่อนการผลิตรายการ ด้วยการมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ให้ข้อมูล และกระบวนการหลังการผลิตรายการ ด้วยการมีส่วนร่วมในการรับข้อมูล และ 2) กระบวนการผลิตรายการที่นักเรียนไม่มีส่วนร่วม เป็นกระบวนการผลิตรายการตามหลักหลักการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งมีขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ ก่อนการผลิตรายการ การผลิตรายการ และหลังการผลิตรายการ โดยที่นักเรียนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วม (ดังแผนภาพที่ 2)

แผนภาพที่ 2: กระบวนการผลิตรายการที่ให้นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วม (ซ้าย) และกระบวนการผลิตรายการที่นักเรียนไม่มีส่วนร่วม (ขวา)

ที่มา: เรียบเรียงและสรุปโดยผู้วิจัย

2. รูปแบบรายการวิทยุโทรทัศน์ ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษา

ภายหลังจากได้กระบวนการผลิต
รายการวิทยุโทรทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาทั้ง 2
กระบวนการแล้ว ผู้วิจัยได้ผลิตรายการตามแนวทาง
ดังกล่าว จึงได้รูปแบบรายการวิทยุโทรทัศน์ จำนวน
2 รูปแบบรายการ คือ รายการวิทยุโทรทัศน์ด้าน
สิ่งแวดล้อมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นประถม
ศึกษา รูปแบบให้นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วม และ
รายการวิทยุโทรทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา สำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษา รูปแบบที่นักเรียนไม่มี
ส่วนร่วม (ดังภาพที่ 1) จากนั้น จึงนำรายการไป
ทดสอบคุณภาพของรายการ ก่อนนำไปใช้ทดลอง
จริงกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ภาพที่ 1: รายการวิทยุโทรทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา รูปแบบให้นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วม (บน) และรูปแบบที่นักเรียนไม่มีส่วนร่วม (ล่าง)

3. ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนเมธีอิมมาคูเลตคอนแวนต์จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 63.9 รองลงมา คือ เพศชาย ร้อยละ 36.1 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 7-9 ปี ร้อยละ 50.2 รองลงมา คือ อายุระหว่าง 10-12 ปี ร้อยละ 49.8 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ร้อยละ 52.8 รองลงมา คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 47.2 มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวันอยู่ที่ ต่ำกว่า 100 บาท / วัน ร้อยละ 60.9 รองลงมา คือ 101-200 บาท / วัน ร้อยละ 18.5201-300 บาท / วัน ร้อยละ 11.2 และ 300 บาท / วัน ขึ้นไป ร้อยละ 9.4 และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีผลการเรียนเฉลี่ยสะสมระหว่าง 0.01-1.99 ร้อยละ 60.9 รองลงมา คือ 3.00-4.00 ร้อยละ 20.6 และ 2.00-2.99 ร้อยละ 18.5 ตามลำดับ

4. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษา *ภายหลังการรับชมรายการวิทยุโทรทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วมกับกระบวนการผลิตรายการ* ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนชั้นประถม

ศึกษามีความพึงพอใจในรูปแบบรายการที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมมากกว่ารูปแบบรายการที่ไม่ได้มีส่วนร่วมสูงกว่าในทุกด้าน กล่าวคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษา มีความพึงพอใจรายการวิทยุโทรทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษารูปแบบให้นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วม ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.22$, $SD = 0.902$) และเมื่อจำแนกตาม *ความพึงพอใจด้านการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์* พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจด้านเนื้อหารายการ *อยู่ในระดับมากที่สุด* ($\bar{X} = 4.26$, $SD = 0.992$) รองลงมา คือ ด้านการลำดับภาพ ($\bar{X} = 4.25$, $SD = 0.933$) และด้านเสียงประกอบ ($\bar{X} = 4.23$, $SD = 0.923$) ส่วนความพึงพอใจรูปแบบรายการที่นักเรียนไม่มีส่วนร่วม ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$, $SD = 1.353$) และเมื่อจำแนกตาม *ความพึงพอใจด้านการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์* พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจด้านเนื้อหารายการ *อยู่ในระดับมาก* ($\bar{X} = 3.73$, $SD = 1.140$) รองลงมา คือ ด้านรูปแบบรายการ ($\bar{X} = 3.66$, $SD = 1.343$) และด้านระยะเวลาที่น่าเสนอ ($\bar{X} = 3.57$, $SD = 1.413$) ตามลำดับ (ดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1: เปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ภายหลังจากรับชมรายการวิทยุโทรทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วมกับกระบวนการผลิตรายการ

ความพึงพอใจ ด้านการผลิตรายการ	รูปแบบรายการ						t	df	p
	รูปแบบให้นักเรียน ได้เข้ามามีส่วนร่วม			รูปแบบที่นักเรียน ไม่มีส่วนร่วม					
	ระดับความพึงพอใจ								
	\bar{X}	SD	การแปล ผล	\bar{X}	SD	การแปล ผล			
1. ด้านเนื้อหารายการ	4.26	0.930	มากที่สุด	3.73	1.140	มาก	9.051	232	.000***
2. ด้านวิธีการนำเสนอ	4.22	0.992	มากที่สุด	3.54	1.456	มาก			
3. ด้านการลำดับภาพ	4.25	0.933	มากที่สุด	3.53	1.420	มาก			
4. ด้านเสียงประกอบ	4.23	0.923	มากที่สุด	3.54	1.429	มาก			
5. ด้านเสียงบรรยาย	4.22	0.966	มากที่สุด	3.54	1.441	มาก			
6. ด้านการใช้แสง	4.22	0.966	มากที่สุด	3.53	1.441	มาก			
7. ด้านบุคลิกและลักษณะของ ผู้แสดง	4.21	0.968	มากที่สุด	3.53	1.435	มาก			
8. ด้านเทคนิคพิเศษ	4.21	0.968	มากที่สุด	3.53	1.426	มาก			
9. ด้านรูปแบบรายการ	4.22	0.966	มากที่สุด	3.66	1.343	มาก			
10. ด้านระยะเวลาที่นำเสนอ	4.22	0.966	มากที่สุด	3.57	1.413	มาก			
ความพึงพอใจโดยรวม	4.22	0.902	มากที่สุด	3.56	1.353	มาก			

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการทดสอบสมมติฐานผู้วิจัย
ได้ตั้งสมมติฐาน คือ นักเรียนมีความพึงพอใจในรูปแบบรายการวิทยุโทรทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยให้นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วม มากกว่ารูปแบบรายการที่นักเรียนไม่มีส่วนร่วมกับกระบวนการผลิตผลการศึกษา พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในรายการวิทยุโทรทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา รูปแบบที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมมากกว่ารูปแบบที่ไม่ได้มีส่วนร่วม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิจารณ์และสรุปผล

จากการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาภายหลังจากรับชมรายการวิทยุโทรทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ตามแนวความคิดการมีส่วนร่วม สามารถสรุปได้ว่า รูปแบบรายการวิทยุโทรทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยให้นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วม สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับนักเรียนได้สูงกว่ารูปแบบรายการที่นักเรียนไม่มีส่วนร่วมกับกระบวนการผลิต ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ตามที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การเข้ามามีส่วนร่วมกับกระบวนการผลิตรายการของนักเรียนในฐานะผู้ชม ทำให้ผู้ผลิต

รายการได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมในการรับชมรายการ ความต้องการที่แท้จริงของนักเรียน และเกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยผู้ผลิตรายการสามารถนำข้อมูลที่ได้รับมาเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางในการพัฒนารูปแบบรายการที่สอดคล้องกับความต้องการในการรับชมรายการของนักเรียนได้ ดังนั้น การผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียน จึงต้องคุยกับนักเรียน ต้องรู้ความต้องการของนักเรียน และใส่ใจในรายละเอียดต่างๆ ของรายการ (ณัฐพล ลิมโปดม, 2552: 58-62) ซึ่งจะเป็นการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน นำไปสู่การคิดวิเคราะห์ และตัดสินใจในการทำงาน ก่อให้เกิดการไหลเวียนแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างนักเรียนและผู้ผลิตรายการ และเกิดการสร้างสรรค์รายการวิทยุโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับนักเรียนได้ (อัศรินทร์ นนทิตชัย, 2551) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของภัทรานิษฐ์ พัวโสพิศ (2551: 123-125) ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนารูปแบบรายการโทรทัศน์ ที่พึงประสงค์สำหรับเด็ก” ผลการศึกษาพบว่า ความต้องการรูปแบบรายการโทรทัศน์ที่พึงประสงค์สำหรับเด็ก ได้แก่ ความต้องการให้เด็กมีส่วนร่วมในการเสนอรายการมากขึ้น และให้เด็กแสดงออกให้มากขึ้นเพื่อให้เขากล้าแสดงออก

สำหรับการศึกษาคั้งนี้เป็นการศึกษากับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกระบวนการผลิตรายการ ทั้ง 3 ระดับ ได้แก่ การมี

ส่วนร่วมให้ข้อมูล การมีส่วนร่วมปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมรับข้อมูล ซึ่งสามารถช่วยให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม หากเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นได้แก่ การมีส่วนร่วมสนับสนุน อาจก่อให้เกิดความพึงพอใจที่สูงขึ้นได้

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยได้รับทุนการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเกริก ความอนุเคราะห์จากบุคคล และหน่วยงานต่างๆ เป็นจำนวนมาก อาทิ ผู้ที่คอยให้คำปรึกษา ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุญอยู่ ขอพรประเสริฐ และ รองศาสตราจารย์ ดร. วิไลลักษณ์ รัตนเพียร ชัมมะ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักวิชาการและนักวิชาชีพด้านสื่อวิทยุโทรทัศน์ นักวิชาการและนักวิชาชีพด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ผู้อำนวยการโรงเรียน คณะครู และนักเรียนของโรงเรียนเมธีอิมมากูเลตคอนแวนต์ ซึ่งเป็นข้อมูลอันประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำงานวิจัยเรื่องนี้ โดยได้ให้ความร่วมมืออย่างดีมาโดยตลอด รวมทั้งขอขอบพระคุณผู้ที่คอยสนับสนุนผู้วิจัยทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมที่มีได้นามากกล่าวอ้าง ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในผลักดันและสนับสนุนให้การทำงานวิจัยเรื่องนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ และศรีพรรณ โจรนสุพจน์. (2556). *สื่อสาร-สิ่งแวดล้อม*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- กนกกรส วงษ์เล็ก. (2551). *ความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีต่อการเรียนการสอนของวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก*. วิทยานิพนธ์สาขาการศึกษา, วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก.
- โครงการศึกษาและเฝ้าระวังสื่อเพื่อสุขภาพของสังคม. (2552). *คู่มือการเฝ้าระวังรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัทมัลติมีเดีย พลอย เทเรตติ้ง (1992) จำกัด.
- จิรพลสินธุนาวา. (2556, 8 พฤศจิกายน). *อุปนายกสมาคมพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม*. สัมภาษณ์.
- ณัฐพล ลิ้มโปดม (2552). *โครงการผลิตรายการโทรทัศน์ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์แก่เยาวชนอายุ 5-7 ปีด้วยศิลปะประดิษฐ์สำหรับสถานีโทรทัศน์ ทีวีไทย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธงชัยนิลคำ. (2556, 5 สิงหาคม). *อาจารย์ประจำหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา*. สัมภาษณ์.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2546). *การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง*. กรุงเทพมหานคร: 598 Print.
- บุญเลิศ วงศ์โพธิ์. (2556, 5 สิงหาคม). *อาจารย์ประจำหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา*. สัมภาษณ์.
- ภัทรานิษฐ์ พัวโสพิศ. (2551). *แนวทางการพัฒนารูปแบบรายการโทรทัศน์ ที่พึงประสงค์สำหรับเด็ก*. *วารสารวิจัย มข.*, 8(4), 116-127.
- ศุภศิลป์ กุลจิตต์เจืองศ์. (2557). *การสร้างสรรครายการโทรทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับเด็ก*. *วารสารนักบริหาร*, 34(2), 17-25.
- ศิริมิตร ประพันธ์ธุรกิจ. (2554). *ความรู้เบื้องต้นทางวิทยุและโทรทัศน์*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุชาติา โจรนฤทธิพิเชษฐ์. (2554). *ทำไมต้องดูโทรทัศน์กับลูก*. *วารสารย่อย*, 27(3), 58-60.
- สุทธิชาติ ชัดติยะ. (2555). *หลักการวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: บริษัทประยูรวงศ์พรีนติ้ง จำกัด.
- อัศรินทร์ นนทิกัญชัย. (2551). *การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนเพื่อการพัฒนารายการโทรทัศน์ TK Teen*. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Cronbach, Lee J.(1970, April). *Essentials of Psychological*. (3rd edit). New York: Harper and Row.
- Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activities. *Journal of Educational and Measurement*, 30: 607-610.